

Valtuustoaloite Lieksan kuntahistorian kirjoittamisen edellytysten selvittämisestä

Kaupunginvaltuusto 11.11.2024 § 74

”Itseään koskevan tiedon tuottaminen on yksi kunnan perustehtävä. Jokaisen kunnan pitää tuottaa tilastoja ja ylläpitää arkistoja. Hyvin yleisesti hyväksytty ajatus on, että tietoa pitää aika ajoin myös jäsentää historiakirjaksi. Oman historian kirjoittaminen on hyödyllistä, arvokasta ja ainutkertaista.

Pielisjärven vanhan pitäjän historiaa käsittelevä viimeinen historiateos ilmestyi vuonna 1991. Tämä osa päättyy ajallisesti vuoteen 1920. Aikanaan tehtiin sopimus historiakirjoituksen jatkamisesta vuodesta 1920 nykypäivään. Tämä kirjoitustyö ei ole edennyt.

Paikallishistorian lisäksi historiateoksella olisi laajempaakin yhteiskunnallista merkitystä monella tapaa.

Me allekirjoittaneet Lieksan kaupunginvaltuutetut toteamme, että Lieksan kuntahistorian kirjoittamisen jatkaminen vuodesta 1920 nykypäivään on tärkeää ja ajankohtaista ja esitämme, että Lieksan kaupunki selvittää toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset historiahankkeen toteuttamiseksi.”

Lieksa 11.11.2024

Matti Taponen, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja

Valtuustoaloitteen on allekirjoittanut 21 kaupunginvaltuutettua.

Päätös

Kaupunginvaltuusto lähettää valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 03.02.2025 § 48
678/00.02.00.03/2024

Valmistelija

Kansalaisopiston rehtori

Historiankirjoituksen tilanne

Lieksan ja aiemman Pielisjärven pitäjän historiankirjoituksella on pitkät perinteet. Saimi Hirvosen 1700-lukua käsittelevä teos ilmestyi jo talvisodan kynnyksellä ja Veijo Saloheimon asutushistoriaa valottava ”Pielisjärven historia I” 1950-luvulla. 1990-luvun alussa kuntahistoria eteni ajallisesti 1920-luvun alkuun Elli Oinonen-Edénin sekä Osmo Kiiskisen–Harri Sallisen teoksilla. Näiden lisäksi Lieksan historiaa on käsitelty monissa ansiokkaissa erityistutkimuksissa.

Lieksan kaupunginhallitus päätti kokouksessaan (31.10.2011 § 353) periaatteessa jatkaa Lieksan kuntahistorian kirjoittamista 1920-luvulta nykypäivään käsitellessään Historietti Oy:n kirjoitushankkeesta esittämää tarjousta. Asia ei ole kuitenkaan edennyt.

Kuntahistorian uusimman osan – 1920-luvulta nykypäivään – kirjoittaminen olisi tärkeää monesta syystä. Paikallishistorian lisäksi teoksella olisi tutkimuksellisesti laajempaa kiinnostusta. Monet Lieksan alueella toteutuneet yhteiskunnalliset prosessit kuvaavat hyvin myös alueellisia ja valtakunnallisia kehitysvaiheita. Tältä osin alueellisesti laajan kunnan tutkimusaineisto mahdollistaa pelkkää paikallishistoriaa laajemman tulkinnan. Lieksa on tällä hetkellä Pohjois-Karjalan ainoa kunta, jonka historiankirjoitus ei ylety nykyaikaan saakka.

Ammattikirjoittajien tieteellinen lähestymistapa niin lähteiden käytössä kuin kirjoittamisessa on keskeinen laadukkaan historiateoksen perusta. Näin lukija voi hahmottaa, mitä lähteitä on käyty läpi. Lukija voi halutessaan myös tarkastaa, mihin lähteeseen tai kenen tietoon mikin kohta tekstissä perustuu ja onko kirjoittaja ollut johdonmukainen tulkinnoissaan. Hyvä kuntahistoria pyrkii analyysiin ja muodostamaan laajan kokonaiskuvan käsiteltävistä ilmiöistä.

Hankkeen toteuttaminen

Kuntahistorian kirjoittaminen voidaan toteuttaa eri tavoin. Vuonna 2023 Pohjois-Karjalan kunnista on ilmestynyt kaksi dosentti Jukka Kokkosen toimittamaa kuntahistoriaa, Nurmeksen historia vuodet 1910–2020 ja Joensuun historia VIII – Vuodet 1954–2020. Molemmissa teoksissa on useita kirjoittajia.

Näissä hankkeissa kirjoittajien valinta on ollut erilainen. Joensuun kuntahistoriassa kirjoittajat kilpailutettiin Pohjois-Karjalan hankintatoimen kautta. Kaupunki pyysi tarjoukset neljään ennalta määriteltyyn teema-alueeseen, joista kolmeen saatiin tarjoukset. Yhteen osa-alueeseen hankinta tehtiin suoraan hankintajana. Joensuun kirjahankkeessa päätoimittajalle maksettiin eri korvaus toimitustyöstä ja hän hoiti myös teoksen kuvituksen yhteistyössä museon kanssa.

Nurmeksen historiassa historiatoimikunta teki päätöksen kirjan päätoimittajasta ja kirjoittajien kokoajasta. Kirjoittajista osa oli työsuhteessa kaupunkiin ja osa hoiti laskutuksen yrityksensä kautta. Kirjan päätoimittaja vastasi kirjan kuvituksesta yhteistyössä museon kanssa.

Laadukkaan historiateoksen kirjoittamiseen ja toimittamiseen on syytä varata runsaasti aikaa. Joensuun hanke kesti kokonaisuudessaan seitsemän vuotta. Nurmeksessa projektin kesto oli noin viisi vuotta.

Kirjoitusajan suhteen on pidetty lähtökohtana, että ammattitutkija kirjoittaa tekstiä yhden painoarkin verran kuukaudessa eli 16 liuskaa. Peruslähtökohtana voisi ajatella kahden ja puolen vuoden työskentelyä, jolloin teoksen sivumäärä olisi noin 440. Kirjoittajan palkkio on henkilöstökuluineen noin 5 000 euroa kuukaudessa.

Kuntahistorian kustannukset koostuvat pääosin kirjoittajan/kirjoittajien palkkioista ja matkakuluista. Lisäksi tulevat taiton, valokuvien ja painatuksen kustannukset sekä historiatoimikunnan kulut.

Historiatoimikunnan rooli keskeinen

Historiahankkeen käynnistämiseksi ja etenemiseksi on syytä perustaa historiatoimikunta, jossa ovat mukana mahdollisimman monipuolisesti asiasta kiinnostuneet tahot.

Yleensä historiatoimikunta koostuu muutamasta luottamushenkilöstä, paikallishistoriaa tuntevista tahoista sekä yliopistosta tai tutkimuslaitoksessa työskentelevästä tieteellisestä asiantuntijasta. Tieteellisen asiantuntijan tehtävänä on tarvittaessa antaa palautetta tekijöille niin lähteistön käytön kuin kirjoittamisenkin suhteen. Käytännön seikkojen kannalta historiatoimikunnan koko kannattaa pitää kohtuullisena.

Historiatoimikunnan tehtävänä on luoda raamit kirjoitushankkeelle ajanjakson, laajuuden ja keskeisten painopisteiden suhteen sekä seurata hankkeen etenemistä.

Keskeisiä tutkimuksellisia lähtökohtia

Tieteelliseen tutkimukseen perustuvan yhteiskuntahistoriallisen tarkastelun pohjaksi on Lieksan osalta helppo hahmottaa muutamia aihekokonaisuuksia. Näitä ovat metsäsektorin (metsätalouden ja teollisuuden) muutos, väestö-, elinkeino- ja yhdyskuntarakenteen murros ja rajan merkitys.

Monipuolinen luonto, valtakunnallisesti merkittävät ympäristökamppailut ja matkailun kehitys ovat keskeisiä teemoja. Matkailijavirtojen lisäksi teoksessa kannattaa huomioida myös loma-asukkaiden merkitys eli monipaikkainen asuminen.

Alueen monipuolinen kulttuuri-, liikunta- ja yhdistystoiminta sekä koulutuksen historia ansaitsevat myös omat kokonaisuutensa. Tärkeää on, että ilmiöitä voidaan hahmottaa pitkän ajanjakson kuluessa.

Kansalaisopiston rehtori on avannut näitä teemoja kaupunginhallitukselle historiankirjoituksesta antamassaan lausunnossa 20.11.2011.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää esittää kaupunginvaltuustolle, että

1. vastaus aloitteeseen hyväksytään ja aloite merkitään loppuun käsitellyksi,

2. perustetaan historiatoimikunta, jonka tehtävä on valmistella hankintaa ja tuoda erillistä päätöksentekoa varten hankkeen talousarvio.

Keskustelun jälkeen kaupunginjohtaja muutti päätösehdotustaan.

Muutettu päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää

1. esittää kaupunginvaltuustolle, että vastaus aloitteeseen hyväksytään ja aloite merkitään loppuun käsitellyksi,

2. perustaa historiatoimikunnan, jonka tehtävänä on valmistella hankintaa ja tuoda erillistä päätöksentekoa varten hankkeen talousarvio. Toimikuntaan nimetään kaupunginhallituksen edustajiksi Matti Taponen (puheenjohtaja) ja Reijo Kortelainen sekä sihteeriksi Asko Saarelainen. Lisäksi kutsutaan asiantuntijajäseniä.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti

1. esittää kaupunginvaltuustolle, että vastaus aloitteeseen hyväksytään ja aloite merkitään loppuun käsitellyksi,

2. perustaa historiatoimikunnan, jonka tehtävänä on valmistella hankintaa ja tuoda erillistä päätöksentekoa varten hankkeen talousarvio. Toimikuntaan nimettiin kaupunginhallituksen edustajiksi Matti Taponen (puheenjohtaja) ja Reijo Kortelainen sekä sihteeriksi Asko Saarelainen. Lisäksi kutsutaan asiantuntijajäseniä.

Lisätietoja

Kansalaisopiston rehtori Asko Saarelainen, p. 040 1044 111,
sähköposti asko.saarelainen(at)lieksa.fi